

DIE SLEUTELSEREMONIE VAN GIBRALTAR

*'There was always a Rock.
There was always strife around it.'*

Gibraltar is geleë in Andalusië die suidelike provinsie van Spanje en is inderwaarheid 'an arm of land thrust out into the sea.'² Die hele eiland is eintlik 'n reuse rotsberg wat, wanneer die warm oostewind waai, deur 'n wolk oorkoepel word en die toeskouer onwillekeurig herrinner aan die Grieke se berg van die Gode — Olympus. 'It is hardly surprising, then, that the Rock, and the whole area surrounding it, became imbued first with myth and legend, and then with history.'³

Die Rots was sedert die ou beskawings 'n veelbegeerde besitting en derhalwe is baie veldslae in sy skadu gevoer vanweë sy strategiese posisie. Die Rots, geleë aan die Straat van Gibraltar, is waar die Middellandse See op sy nouste is en vorm dus die enigste natuurlike deurgang tot 'n ander oseaan. Die regeerder van die Rots sou in 'n unieke posisie wees om die Straat van Gibraltar en gevolglik die Middellandse See te beheer. Na mate die handel en die seevaart uitgebrei het, het Gibraltar se strategiese waarde toegenem. 'n Vors wat die Rots beheer het, het ook 'n belangrike toegangspoort tot Spanje en selfs Europa gehad.

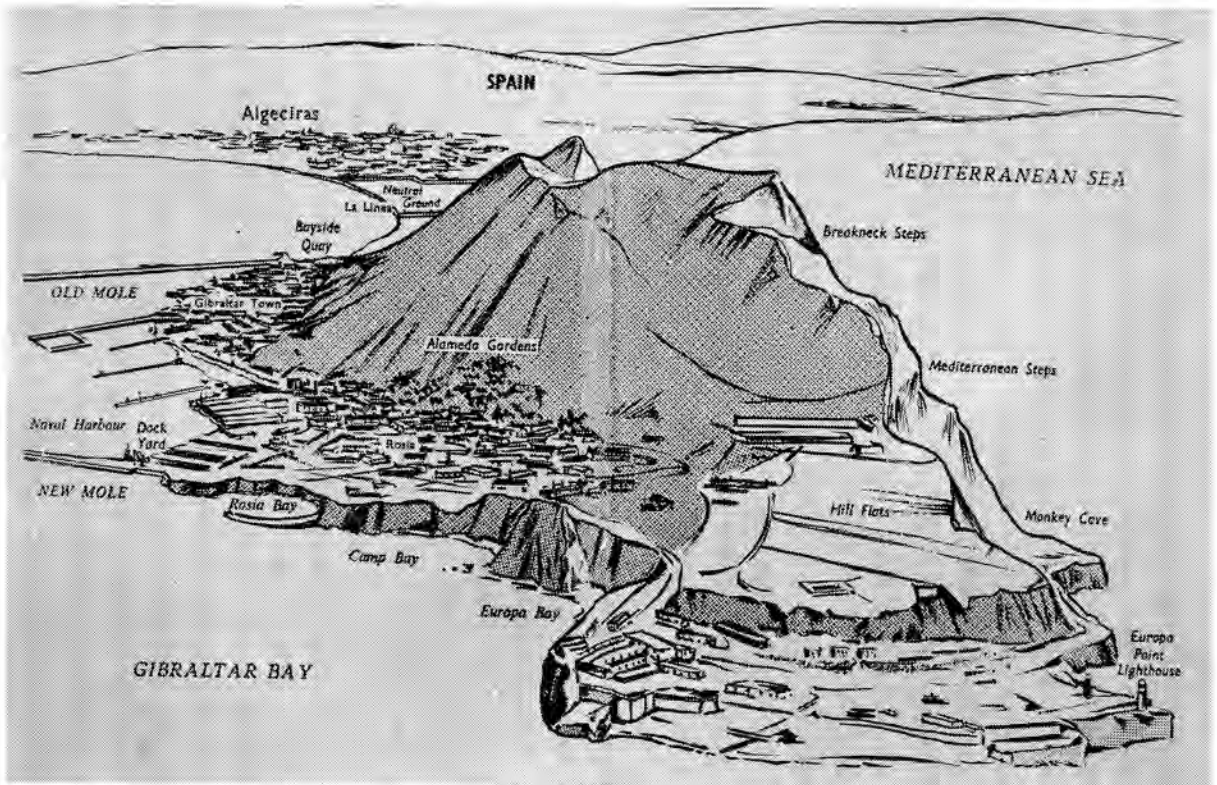
Die Moorse leier, Tariq ben Zaid, het in 711 Gibraltar se strategiese ligging benut toe hy dit as afspringbasis gebruik het om Spanje binne te val. Hy het daarin geslaag om die Gotiese leër te verslaan en om daarna feitlik die hele Spanje in 'n tipe 'blitzkrieg'⁴ te verower. Daarna het die Rots ook bekend gestaan as 'Jebel Tariq' of 'Tariq's Rock',⁵ wat later na Gibraltar (die geangliseerde vorm) verander is.

Tariq was die eerste persoon wat beseft het, dat Gibraltar die sleutel tot Spanje was. Hy gee derhalwe opdrag om 'n sterk vesting op die Rots te bou wat nie net die Straat van Gibraltar sou beheer nie, maar ook sy kommunikasielyne met Afrika kon beveilig. Die kasteel is in 742 voltooi en het gestrek van die baai tot by 'n punt halfpad na die noord-

westelike kruin van die Rots. Hier is 'n massiewe toring opperig.

In 1309 slaag die Spanjaarde daarin om die More te verdryf. Gibraltar word nou vir Spanje 'n simbool van die bevryding van hulle vaderland. Die Moorse gevaar sou egter altyd op die agtergrond bly huiwer en telkens 'n werklikheid word — die Rots is tussen 1309 en 1462 agt keer beleër en telkens onder 'n nuwe regeerder geplaas. In 1502 is Gibraltar formeel deur koningin Isabella van Spanje as 'n besitting van die Spaanse kroon ingelyf. Gibraltar het nou ook sy eie embleem ontvang: 'n kasteel met 'n goue sleutel en die slagspreuk 'The Key of these kingdoms, the guardian and defender of the Straits.'⁶ Die kasteel op die embleem dui op die feit dat Gibraltar hierna so verstewig is dat 'throughout Europe Gibraltar was regarded as impregnable'. Die regering het ook sy onderdane probeer aanmoedig om hulle daar te vestig. Reeds in 1310 het koning Ferdinand van Spanje 'n dekreet uitgevaardig (toe hy Gibraltar in 'n vlootbasis wou omskep het) dat 'whoever shall proceed to Gibraltar and shall be inhabitants and dwellers therein, whether swindlers, thieves, murderers or evildoers whatsoever, or women escaped from their husbands, or in any other manner, shall be freed or secured from punishment; and those who shall live and dwell in the town or its territory shall never be threatened nor have injury done to them: not being traitors to their lord, breakers of the king's peace, or one who shall have carried off his lord's lady, for these shall not be protected, but punished as they deserve.'⁷

Gibraltar het 'n Spaanse besitting gebly totdat dit onder die Europese owerhede se aandag gekom het tydens die Spaanse Opvolgingsoorlog. Die dood van die Spaanse vors Karel II het aanleiding gegee tot 'n stryd tussen Frankryk en Spanje teen die Groot Alliansie bestaande uit Brittanje, Nederland, Oostenryk, Baden-Pruise, Hanover en Portugal (wat ook met die verloop van die stryd tot die Alliansie toegetree het). Eersgenoem-

(Tekening: A. Andrews, Proud Fortress)

de groep het Philip, die kleinseun van Lodewyk XIV van Frankryk, gesteun as Karel II se opvolger terwyl die Alliansie die aartshertog Karel van Oostenryk, die tweede seun van Keiser Leopold, gesteun het. Die werklike doel van die alliansie was om die Spaanse handelsmonopolie te verbreek en die mag van Lodewyk XIV te beperk. 'The main purpose of the Grand Alliance of 1701 was to ensure that Louis XIV's grandson Phillip should not ascend the throne of Spain and so unite France, Flanders, Spain, Italy and Spanish America in one vast tyrannical empire devoted to the principals of despotism and persecution.'⁸ So 'n 'vereniging' sou meebring dat belangrike hawens, basisse asook die Spaanse seemag en kolonies in die hande van Lodewyk XIV geplaas word.

Tydens die oorlog word Gibraltar deur 'n gekombineerde Brits-Nederlandse vloot onder Admiraal George Rooke beset. Op 24 Julie 1704 annekseer hy die gebied op eie houtjie in die naam van koningin Anne van Brittanje. Die Spaanse pogings om Gibraltar terug te neem, misluk en tydens die Vrede van Utrecht in 1713, doen die Spaanse koning formeel afstand van Gibraltar en Minorca ten gunste van Brittanje: dit wil sê die 'lion's

share of the commercial and colonial spoils'⁹ — bolwerk van die handel van die Middellandse see.

Die belangrikste gevolg was egter dat Brittanje voor die oorlog 'n seemoondheid was: na die oorlog dié seemoondheid sonder weerga. Gibraltar het nou ook simbool van die nuwe maritieme oppermag van Brittanje geword: 'just as to the Spaniards it was seen as the key to their country, so it had now become fixed in British minds as a symbol of their maritime supremacy and their overseas empire.'¹⁰ 'n Beskouing vandag nog bekend as die Britse Gibraltar-tradisie.

Die Spaanse koning het wel formeel afstand van Gibraltar gedoen tydens die vredesonderhandelings, maar die Gibraltar-kwessie sou lank daarna 'n teer punt tussen die twee lande bly. Spanje sou eers weer in 1779 'n geleentheid kry om Gibraltar terug te wen. Brittanje was op daardie stadium in die Amerikaanse Vryheidsoorlog betrokke en het feitlik alleen teenoor die ander Europese moondhede te staan gekom. Vir Spanje was dit die ideale geleentheid. Aanvanklik wou Spanje bloot 'n blokkade oprig ten einde alle voorrade af te sny, maar het later aktief die Rots beleër.

Genl sir George Augustus Eliott ruk sake reg

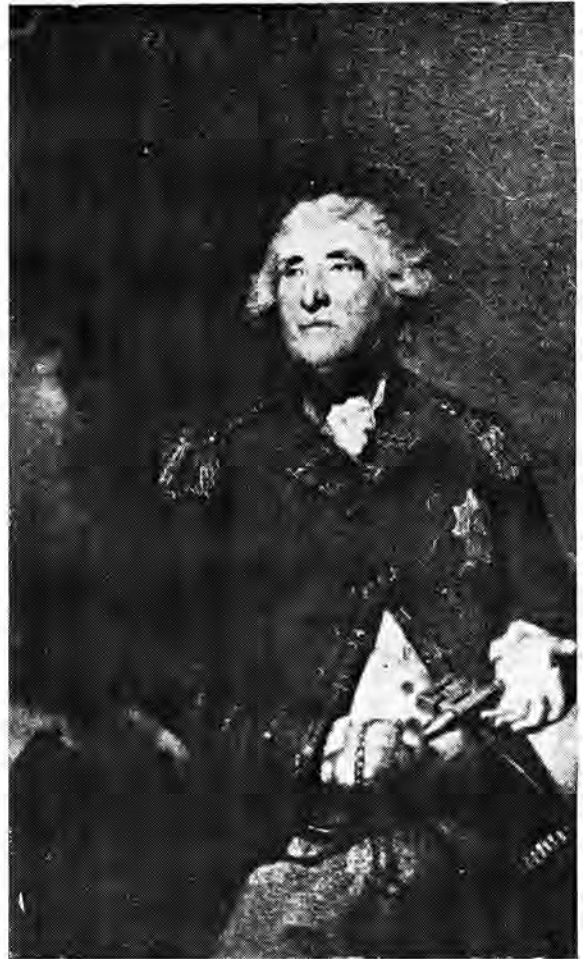
Op daardie stadium was die Britse verdediging op Gibraltar in die hande van 'n uiters bekwame goewerneur: genl sir George Augustus Eliott, wat 'n baie geskikte persoon was om die verdediging van Gibraltar te behartig. Sy probleme was legio en dit verplig hom om sy heterogene gemeenskap, met 'n ystere hand te regeer. Verder moes hy Gibraltar so verstewig dat die Spaanse beleg weerstaan kon word. Dit was 'n geweldige taak, want by sy aankoms vind hy 'the defences eroded, the ditches high with rubbish, the artillery ineffective and the garrison weak.'¹¹ Bradford som die situasie tereg op as 'everywhere the evidences of incompetence and corruption.'¹²

Hy het onmiddellik begin om noodmaatreëls te tref om die verdediging te verstewig. Alle perde wat nie vir militêre doeleindes gebruik kon word nie, is geskiet. Die manskappe is in so 'n mate gemilitariseer dat hulle selfs verbied is om hulle hare te poeier soos deur haarmodes van die hoë lui destyds voorgeskryf is.

Intussen het toestande op die vesting bly versleg. Die temperatuur was dikwels meer as 30°C. 'n Waterpokkie-epidemie het gesinne geteister terwyl die soldate self kwaai onder skeurbuik deurgeloopt het. Dit was geen ongewone gesig om soldate te sien wat hulself moeisam met krukke na hul poste sleep nie. Eliott het 'n moeilike taak gehad om hulle te beheer en hulle moreel hoog te hou. Hy het onder andere 'n nagtelike ekspedisie beplan, waartydens van die vyand se ammunisieopslagplekke aan die brand gestee en verwoes is. Sy optrede het vir die inwoners die verpersoonliking van Gibraltar se deursettingsvermoë geword. Genl Eliott se bekwame leiding het dit vir die garnisoen moontlik gemaak om die beleg van drie jaar, sewe maande en twaalf dae te weerstaan. Dit was die langste onafgebroke beleg in die geskiedenis en word tereg ook as die gedenkwaardigste beskou.

22 Eskader en Gibraltar se sleutelseremonie

Tydens die beleg van Gibraltar (1779-1783) wou Eliott verseker dat die Rots nie oorval word nie. Gevolglik gee hy opdrag dat die drie hekke 'Ragged Staff', 'Waterport' en 'Landport' saans gesluit moes word. Alle vreemdelinge moes dan reeds die stad verlaat

(Foto: A. Andrews, Proud Fortress)

Genl sir George Augustus Eliott. Gibraltar se bevelvoerder tydens die beroemde beleg, met die sleutel wat vandag nog tydens die sleutelseremonie gebruik word.

het. Die hekke bly dan gesluit tot dat die oggendsinjaar gevuur word. Dit was vir Eliott só 'n noodsaaklike komponent in die behoud van die vesting, dat hy die sleutels aan sy swaard se gespe gedra het. Die ritueel waarop die hekke gesluit is, het hy gegrond op die sleutelseremonie wat sedert die 13de eeu feitlik onafgebroke by die 'Tower of London' afspeel. Eliott het naamlik beveel dat die genoemde hekke 'n halfuur na die blaas van die aansinjaar, gesluit moes word. 'n Sersant wat hy in bevel van die sleutels geplaas het, ontvang dan die sleutels van hom en sluit die hekke.

Tydens sy rondte word hy vergesel deur gewapende wagte en 'n tromslaner wat sy trom slaan as waarskuwing vir die nie-inwoners dat die hekke gesluit gaan word en dat hulle die stad haastig moes verlaat. By die voltooi-

ing van sy taak oorhandig hy persoonlik die sleutels aan die goewerneur.

Na die beëindiging van die beleg, het hierdie seremonie in onbruik verval. Die sleutels het egter in die goewerneur se besit gebly en tydens feestelike geleenthede het hy dit altyd te voorskyn gehaal. Die seremonie self het egter in onbruik gebly tot 1933, toe die seremonie weer uitgevoer is. Tydens die Tweede Wêreldoorlog het dit noodsaaklik geword om 'n buitepos peloton te stuur om die vesting by die 'North Front' te beskerm. Die seremonie het dus weer eens betekenis gekry vir die beskerming van die vesting en is daaglik uit-gevoer, maar in 'n gewysigde vorm.

Die verandering was as gevolg van die opening van 'Reclamation' weg vir die publiek en die demobilisasie van 'Waterport' asook die afskaffing van die vuur van gewere soggens en saans wanneer die hekke gesluit of oop-gesluit word.

Na die oorlog is die seremonie ook herhaal hoewel net op Woensdae. Die sleutels wat gebruik word, is die oorspronklike sleutels wat deur Eliott gebruik is. Tydens die inswerings-

seremonie van elke nuwe goewerneur, word die sleutels aan hom oorhandig.

Die oorlogsomstandighede het nie afbreuk aan die verrigtinge gedoen nie, maar eerder die noodsaaklikheid van die ou gebruik en die belangrikheid van Gibraltar se posisie na vore gebring. Dit was ook as 'n eer beskou om die seremonie uit te voer. Op Woensdag 4 Julie 1945, het die onderskeiding 22 Eskader (SALM), wat te Gibraltar gestasioneer was, te beurt geval. Dit was ook die eerste keer dat die seremonie deur 'n Suid-Afrikaanse eenheid uitgevoer is.

'n Halfuur voordat die seremonie begin, beweeg die sersant in bevel van die sleutels met sy gewapende eskort van die Alameda Tuine na Casemates Plein. Die Dorsetshire se regimentsorkes het vir die seremonie op 4 Julie 1945 die optog geleid.

Intussen het die buitepos peloton (22 Eskader) die Casemates Plein bereik soos gebruiklik. Die peloton het sy plek ingeneem voor die verhoog. Hierna het die wag en twee manskappe wat die hek moes bewaak, stel-

Die buitepos peloton (22 Eskader) tree op die Casemates Plein aan tydens die uitvoering van die sleutelsere-
monie op 4 Julie 1945

Berede militêre polisie vergesel die sersant in bevel van die sleutels, sy eskort en die Dorsetshire regimien's-orkes en tree op as voor en agter hoede

ling ingeneem naby die noordelike hoofhek, terwyl peloton en wag na die verhoog kyk.

Twintig minute voor die aansinjaar geblaas word, bereik die orkes, die sersant en wag die parade. Berede militêre polisie het die prosesie vergesel en opgetree as voor- en agterhoede. Die parade kom op aandag. Die orkes beweeg oor die plein, tussen die verhoog en die peloton, en marsjeer terug na die noordelike punt van die plein. Die orkes halt hierna voor die buitepos peloton regoor die verhoog.

Intussen het die polisie weerskante van die verhoog stelling ingeneem en die sersant in bevel van die sleutels met sy begeleiding, onafhanklik na 'n posisie tien treë regs agter die peloton, maar in lyn met die peloton, beweeg.

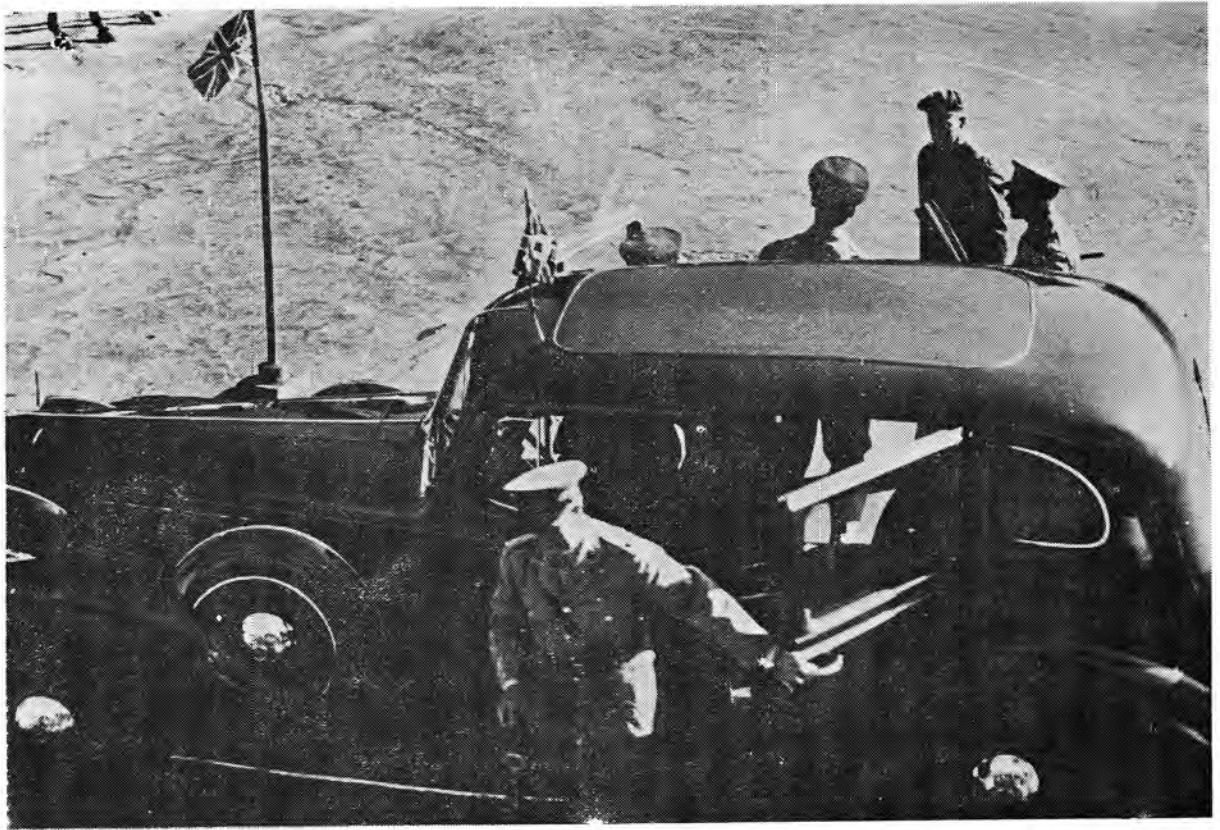
Die offisier in beheer van die peloton beveel nou 'Outpost Platoon and Escort to the Keys — Stand at Ease!'

Die orkes verskaf musiek vir vier minute waartydens die adjudant stelling inneem aan die

hoof van die parade, ses passe weg van die saluërbasis voor die orkes. Die sersant in bevel van die sleutels beweeg tot 'n posisie regs agter die adjudant.

Twaalf minute nadat die peloton aangetree het, arriveer sy Eksellensie, die goewerneur van Gibraltar, vergesel van 'n **aide de camp** wat die sleutels dra.

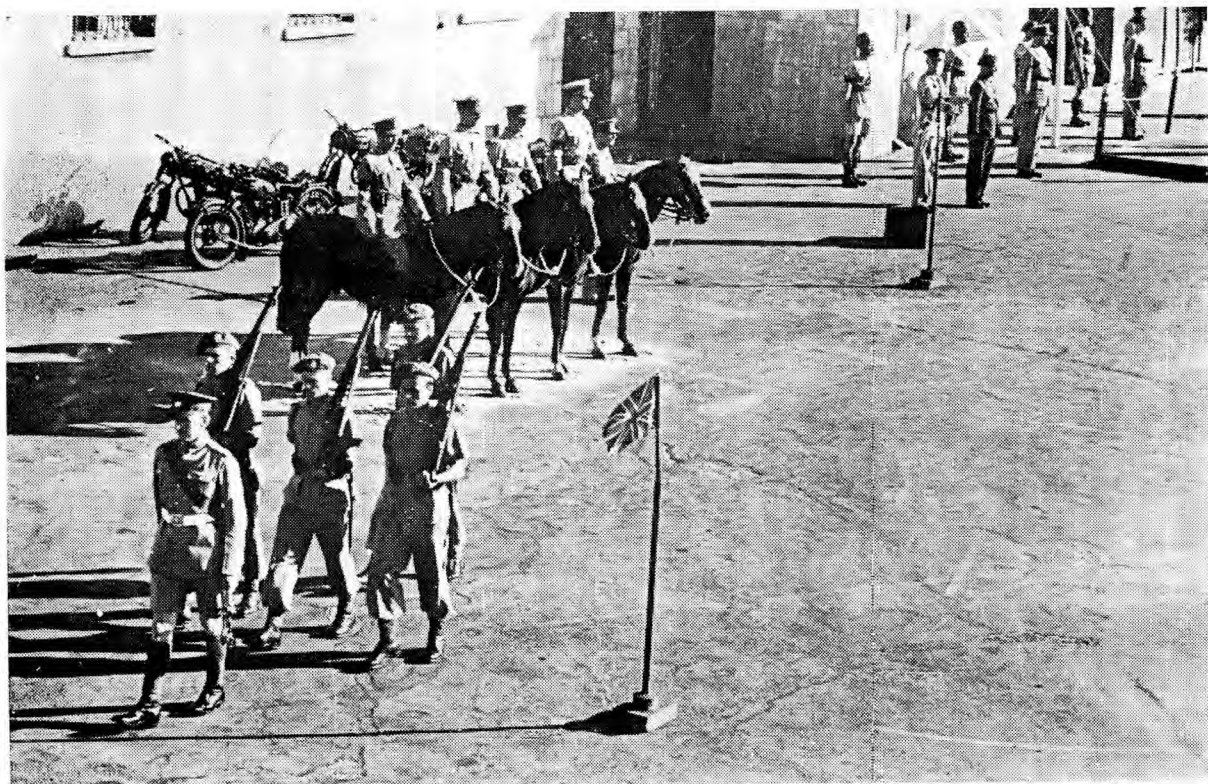
By geleentheid van die uitvoering van die seremonie op 4 Julie 1945, was Lt genl sir Ralph Eastwood die goewerneur. Die name van Suid-Afrikaners wat tydens die besondere geleentheid opgetree het, word in hakies verskaf. Die adjudant beveel: 'Parade — Attention; Outpost Platoon and Escort to the Keys — slope arms.' Die bevelvoerder van die eenheid (22 Eskader, SALM, Lt kol J. I. Nash, DFC), ontmoet die goewerneur terwyl hy na die saluërbasis beweeg. Daarna neem die bevelvoerder stelling regs van die saluërbasis in en kyk na die parade. Wanneer die goewerneur sy plek op die verhoog ingeneem het, beveel die adjudant wat intussen omgedraai het na die parade: 'Royal Salute — pre-

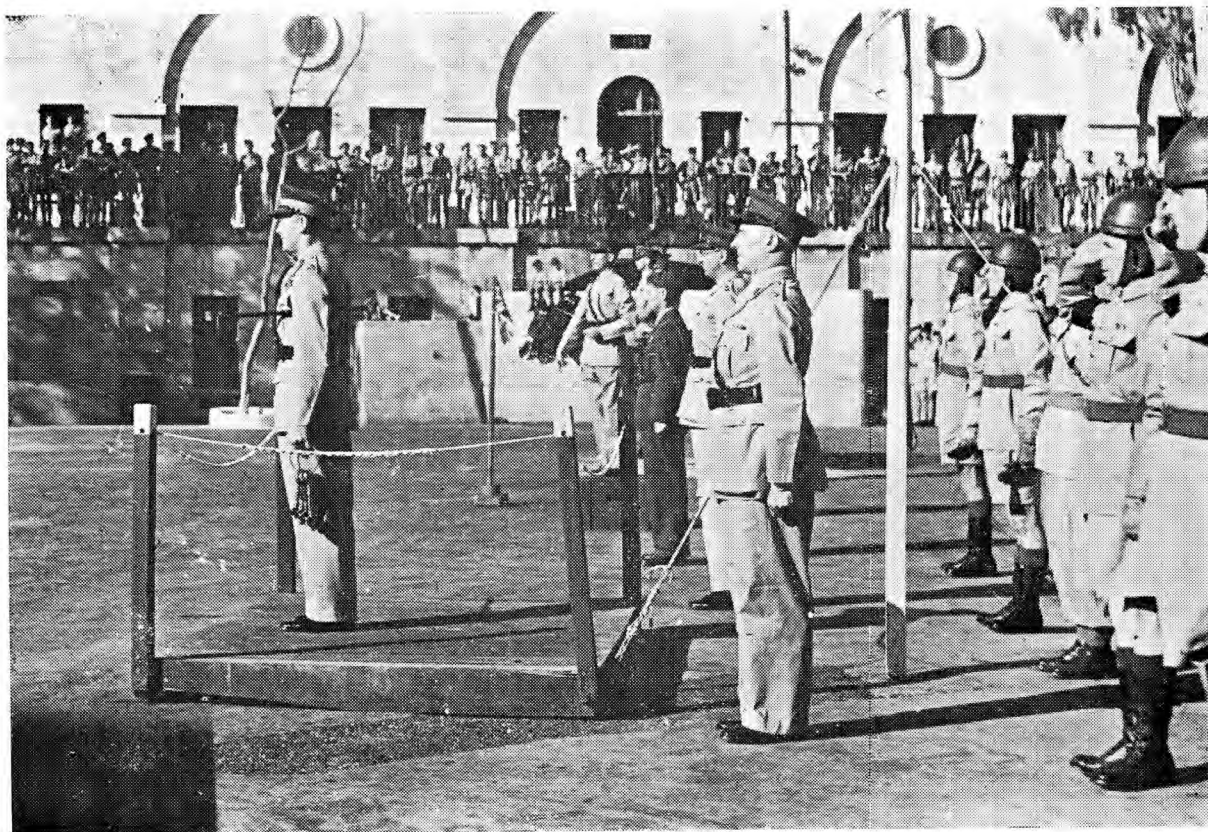
Lt genl sir Ralph Eastwood, arriveer met sy aide de camp wat die sleutels dra en word deur Lt kol J. I. Nash ontmoet

Die sersant in bevel van die sleutels maak gereed om die hek te sluit

Die sersant in bevel van die sleutels en sy eskort beweeg van die Casemates Plein af

Sir Ralph Eastwood maak gereed om die sleutels te oorhandig

sent Arms.' Die orkes speel die eerste ses reëls van die nasionale volkslied en by die beëindiging daarvan, beveel hy 'Slope arms' en 'Order Arms.'

Die adjudant rapporteer hierna aan die Goewerneur, dat die sersant gereed is om die sleutels te ontvang en neem dan stelling in links van die verhoog. Hy kyk na die parade terwyl die sersant na die salueerbasis beweeg, die sleutels ontvang en dan na sy eskort terug beweeg.

Wanneer die sersant stelling ingeneem het voor sy eskort, beveel die adjudant 'Parade — Stand at ease.' Die orkes speel nou 'n stadige mars (terwille van die Suid-Afrikaners het hulle 'Sarie Marais' gespeel), wat dan oorgaan in gewone pas. Die orkes keer dan terselfdertyd terug na sy oorspronklike posisie.

Die adjudant beveel nou 'Parade — attention. Outpost Platoon and escort to the Keys — slope arms.' Die aandsinjaal is deur die beulblasers geblaas terwyl die Suid-Afrikaanse Lugmagvlag stadig gestryk is van die vlagpaal agter die salueerbasis. Terselfdertyd is

die vlag by die goewerneurswoning en die Casemates Guard Room gestryk.

Nadat die aandsinjaal gegee is, beweeg die buitepos peloton na regs en voor die salueerbasis verby. Die goewerneur ontvang die saluut. Die buitepos peloton beweeg dan van die plein af, deur een van die hekke na 'n posisie waar die sersant in bevel van die sleutels en sy begeleiding op 'n latere stadium by hulle aansluit.

Die sersant in bevel van die sleutels en sy begeleiding volg die buitepos peloton maar as hulle die hek bereik, word hulle deur die wagte (kpls Knobell en Kisch van 22 Eskader) voorgekeer.

Wag (kpl Kisch): 'Halt, who goes there?'

Sersant: 'The Keys'

Wag: 'Whose Keys?'

Sersant: 'King George's Keys.'

Wag: 'Pass, King George's Keys — All's well.'

Die eskort neem dan stelling in op die sy-paadjie en kyk in die rigting van die hek.

Die sersant in bevel van die sleutels en sy eskort vergesel deur bereide militêre polisie op weg na die goewerneurswoning

Die sersant beweeg vorentoe, sluit die hek en neem posisie regoor die eskort in en kyk na hulle. Die eskort presenteer geweer, terwyl die orkes die nasionale volkslied speel. Daarna beweeg die sersant en die begeleiding terug na die plein waar hulle weer hul oorspronklike posisie agter die orkes inneem. Die berede polisie neem weer voor en agter die parade stelling in. Die hele parade beweeg dan met die hoofstraat waar die buitepos peloton by hulle aansluit, na die goewerneur se ampswoning.

Wanneer die parade die vierkant voor die ampswoning bereik, marsjeer die orkes heen en weer. Die sersant in bevel van die sleutels en sy eskort halt voor die residensie se ingang terwyl die buitepos peloton stelling inneem aan die oostelike kant van die vierkant. Die goewerneur kom dan uit sy woning te voorskyn en neem posisie in voor die ingang. Die offisier in bevel van die buitepos peloton beveel: 'Royal Salute — Present Arms.' waarop die orkes die eerste ses reëls van die volkslied speel. Die goewerneur, ge-

volg deur die sersant met die sleutels, beweeg na die ampswoning waar die goewerneur die sleutels ontvang.

Die buitepos peloton beweeg dan suidwaarts, waar die goewerneur se wagte geweer presenteer wanneer die peloton verby beweeg. Die orkes en die peloton beweeg dan na die Alameda tuine waar hulle verdaag word.

Die korrekte uitvoering van die seremonie vereis dat dit met presiesheid geskied wat bydra om dit 'n keurryke geleentheid te maak en Gibraltar se geskiedenis in herinnering roep.

-
1. Andrew, A: *Proud Fortress* (London, 1958) p. 14.
 2. Bradford, Ernle *Gibraltar*. (London 1971) p. 12.
 3. *Ibid.*, p. 11.
 4. Bradford, *op cit.* p. 33.
 5. *Ibid.*, p. 22.
 6. *Ibid.*, p. 37.
 7. Bradford E. *op. cit.*, p. 36-37.
 8. Bradford, *op. cit.*, p. 41.
 9. Hayes, C. J. H.: *Modern Europe to 1870* (U.S.A., 1967) p. 275.
 10. Bradford, *op. cit.*, p. 56.
 11. Andrews, A., *Proud Fortress*, (London, 1958), p. 85.
 12. Bradford, *op. cit.*, p. 67.